

**Prosopografisch onderzoek naar studenten in de negentiende
eeuw.**

Protocol, database en bronnen

P.A.J. Caljé

2009

Protocol voor prosopografisch onderzoek naar studenten

behorende bij

P.A.J. Caljé. *Student, universiteit en samenleving. De Groningse universiteit in de negentiende eeuw* (Hilversum 2009).

PROSOPOGRAFISCH STUDENTENONDERZOEK

Prosopografisch onderzoek dat via studenten de relatie tussen universiteit en samenleving in kaart wil brengen zal er ruwweg op gericht zijn drie soorten data van de studenten te verzamelen:

1. Sociale en geografische herkomst
2. Studieverloop en studiepatroon
3. Carrière

Omdat het onderzoek zich richt op minibiografieën moeten er voor deze onderzoeksvraag relatief veel data boven tafel komen (zie veldoverzicht hieronder). Daarom is een efficiënte en doordachte methode van gegevens verzamelen noodzakelijk.

EEN EFFICIËNTE METHODE VAN PROSOPOGRAFISCH ONDERZOEK

Als men in relatief korte tijd toch veel prosopografische data wil verzamelen, zou men het onderzoek in drie stappen kunnen organiseren:

- identiteitsvaststelling van de populatie (stap 1)
- systematisch bulkonderzoek op basis van bestaande lijsten (lieft gepubliceerd) of in ieder geval relatief overzichtelijke synoptische bronnen (d.i. bronnen die tot doel hebben overzichtsgegevens vast te leggen) (stap 2-5)
- lacunes wegwerken door gericht onderzoek naar individuele data in de archieven (stap 6)

Van groot belang is het van te voren precies te weten naar welke data men zoekt. Bijgevoegd zijn de velden die voor dit onderzoek van belang zijn. Elke bron levert wel wat extra gegevens op die indien nodig meteen in de database kunnen worden ingevoerd. Op deze wijze kan men een respons van 90% of meer behalen.

STAP 1: IDENTITEITSVASTSTELLING VAN DE POPULATIE

In dit onderzoek gaat het om Groningse studenten tussen 1815 en 1890. Allereerst moet worden vastgesteld welke studenten deel van de populatie uitmaken. Het *Album Studiosorum* levert een eerste set van deze data.

Het doel van de eerste stap is vervolgens een aantal basisdata over elk individueel lid van de populatie vast te stellen. Deze moeten voldoende zekerheid over de identiteit van de student geven om verder onderzoek mogelijk te maken.

Deze basisdata zijn:

- Volledige naam
- Geboorteplaats
- Geboortjaar
- Jaar van eerste inschrijving aan de universiteit

Naam en geboorteplaats zijn gemakkelijk uit de inschrijfdata van de universiteit te halen. Het jaar van eerste inschrijving kan aanvankelijk alleen voor de Groningse universiteit vastgesteld worden. Later moet worden onderzocht of de student niet van een andere universiteit kwam. Soms geven de universitaire matriculatieregisters de geboortedatum, zo niet dan komt men een eind met de inschrijvingsregisters van de studentenverenigingen.

Alle tot de populatie behorende studenten moeten met enkele kerndata in een alfabetische lijst ondergebracht worden; deze maakt het latere zoeken in lijsten weer veel eenvoudiger.

STAP 2: GEDRUKTE ALGEMENE PROSOPOGRAFISCHE BRONNEN

Vooraf de Adels- en patriciaatsboekjes en de Biografische Woordenboeken der Nederlanden (drie edities) zijn hier van belang.

Hieruit moeten uitgebreide data betreffende de sociale herkomst, stand in de samenleving en beroepen der kinderen gehaald worden. Het is van belang zo veel mogelijk standsgegevens te verzamelen om een precieze sociale plaatsing mogelijk te maken. Het gaat daarbij om: beroep vader (moeder); en verder grootvader; overgrootvader; evt. betovergrootvader volgens het principe van de stamreeks. Relevante data langs vrouwelijke lijn worden vermeld in het veld familie. Deze data maken het mogelijk de sociale ontwikkeling van de familie van de student in dynamisch perspectief te plaatsen. Ook moet worden gekeken naar de familie van de vrouw van de student (beroep, stand) en naar de huwelijkspartners en beroepen, titels van zijn kinderen.

Voor specifieke interpretatieproblemen van de patriciaatsboekjes, zie het boek, pagina 32, 287).

STAP 3: HET CENTRAAL BUREAU VOOR DE GENEALOGIE IN DEN HAAG

Idem vgl stap 2. Dit heeft diverse toegangen op familienaam, deels geautomatiseerd, deels via een kaartenbak, deels via het Genealogisch Repertorium van Van Beresteyn. Dit zal veel materiaal opleveren. Ook de overlijdensadvertenties en het persoonskaartensysteem (sinds 1938) mogen hier niet verwaarloosd worden. Van de belangrijkste genealogische tijdschriften zijn CD-ROMs beschikbaar: De Nederlandsche Leeuw; het Jaarboek van het CBG; De Wapenheraut; de Indische Genealogische Vereniging; Ons Voorgeslacht; De Navorscher.

STAP 4: HET REGIONAAL HISTORISCH CENTRUM IN GRONINGEN

Lang niet alle studenten kwamen in de bevolkingsregisters terecht. Sommigen echter wel. Bovendien lieten sommige studenten zich inschrijven bij de kerkelijke gemeenten in de lidmatenregisters, die vaak data bevatten over aankomst en vertrek.

STAP 5: CARRIÈRES VIA GEDRUKTE BRONNEN

Sleutelbronnen zijn de lijsten van de leden van de beroepsverenigingen (zie hieronder). Het probleem hier is dat niet elke beroepsvereniging zijn leden even adequaat geregistreerd heeft. Medici, ingenieurs, chemici, wiskundigen, predikanten, advocaten en notarissen zijn goed geregistreerd, voor data omtrent leraren, ambtenaren en bestuurders moet veel tijdovonder onderzoek in de regeringsalmanakken gedaan worden. Nog problematischer is het bedrijfsleven. Carrières in het bedrijfsleven speelden in onze periode geen grote rol, en voor zover dat het wel geval was, dan vooral voor die beroepsgroepen die hun leden goed registreerden zoals de chemici en de ingenieurs. Voor de natuurkundigen lijkt er een lacune te zijn. De wiskundigen die in het verzekeringswezen terecht kwamen zijn weer wel goed naspeurbaar. Juristen, die in het bedrijfsleven terecht kwamen, komt men vooral via familiegenealogieën op het spoor.

STAP 6: DE LANDELIJKE ARCHIEVEN

Tot nu toe was het vrij comfortabel onderzoek doen vanuit de universiteitsbibliotheek en de archieven van Groningen en Den Haag. Nu is het moment gekomen om de balans op te maken van de lacunes, en die systematisch weg te werken via lokaal archief- en bibliotheekonderzoek elders in het land. Naast bevolkingsregister en Burgerlijke Stand kunnen ook lokale genealogische registers en tijdschriften uiterst nuttig materiaal opleveren. Per archiefbewaarplaats moet men precies weten wat

men nodig heeft; dan is het restonderzoek niet al te tijdrovend. Als er geld beschikbaar is, kan men ook archieven aanschrijven. Steeds meer gegevens worden door de Nederlandse archiefdiensten digitaal toegankelijk gemaakt. Genlias biedt hier goede en snelle mogelijkheden op afstand te zoeken naar informatie. Vaak zal de informatie die via Genlias verkregen wordt te beperkt zijn. Dan kan men tegen bepaalde kosten kopieën opvragen bij de archiefdiensten. Dat werkt goed.

Naast het wegwerken van lacunes kan men op lokaal niveau vele aanvullende data vinden over studenten die al in grote trekken in kaart zijn gebracht. Familiearchieven, locale encyclopedieën, necrologieën en ander biografisch materiaal uit de secundaire literatuur scherpen het beeld aan en brengen de studenten tot leven. Belastingkohieren kunnen - mits daar tijd voor is - gegevens over de welstand leveren. Voor het bepalen van de stand is evenwel inzicht met wie er getrouwd werd in de familie belangrijker.

Hier gaat het om het vinden van een balans; de hoeveelheid data die in de archieven te vinden zijn is onuitputtelijk. Kosten en baten moeten hier tegen elkaar worden afgewogen. In ieder geval moeten de sleutelvelden prioriteit krijgen (zie hieronder).

Database voor prosopografisch onderzoek naar studenten

Voor dit onderzoek zijn vier soorten data van belang:

- Identiteit en personalia van de student
- Sociale Herkomst
- Studiepatroon en studentenleven
- Carrière

Voor elke categorie zijn er zowel invoervelden als analysevelden. Invoervelden dienen om in de bronnen gevonden gegevens op te nemen in de database; analysevelden worden gegenereerd op basis van de invoervelden, soms automatisch soms handmatig. Niet alle invoervelden zijn even cruciaal; sommigen dienen vooral om het beeld te completeren als zij voorradig zijn. De echt belangrijke invoervelden zijn met een * gemarkeerd. Omdat uiteindelijk een zo volledig mogelijk beeld toch wenselijk is, moeten ook de minder belangrijke velden ingevuld worden als men daar in de bronnen gegevens over vindt. Tenslotte wordt gebruik gemaakt van monitoring van het onderzoek: de 'respons' wordt in vier sleutelvelden wordt geteld. Respons wil hier zeggen: het aantal studenten voor wie in dit veld gegevens zijn gevonden.

IDENTITEIT EN PERSONALIA VAN DE STUDENT

Veld	Type	Lengte	Opmerkingen
Naam*	C	25	Familienaam
Vnm*	C	25	Voornamen (volledig)
Geb*	D	8	Geboortedatum (volledig, als alleen jaar bekend is, dit standaard invullen als 1 januari van het desbetreffende jaar) ¹
Ged	D	8	Doopdatum (alleen relevant voor sommige studenten die voor 1811 geboren zijn)
Gebext	D	8	Analyseveld: berekent waarschijnlijke geboortedatum uit doopdatum
Gebplaats*	C	15	Geboorteplaats volgens Album Academicum; bij verschillen in aangifte geboorteplaats dit in memoveld vermelden.
Pro*	C	3	Provincie (afgekort); dit is voor analysedoeleinden heel handig. Het <i>Plaatsnamenboek voor Nederland en België</i> geeft voor elk gehucht de provincie en ligging.
Rel	C	3	Religie (afgekort tot rk, nh, doo, isr, ger, lut, onk)
Sterfte	D	8	Sterfdatum
Sterfplaat	C	18	Sterfteplaats; kan handig zijn i.v.m. Burgerlijke Stand, data en necrologieën.
Leefduur	N	5	Analyseveld: (sterfte-geb)/365.25

¹ Wellicht is hier standaard invullen van 30 juni in het desbtreffende jaar beter beter

SOCIALE HERKOMST

Veld	Type	Lengte	Opmerkingen
Vader*	C	30	Voornaam; familienaam; geboorte/sterfjaar
Moeder*	C	30	Voornaam; familienaam; geboorte/sterfjaar
Bervad*	C	100	Beroep vader (zoveel mogelijk relevante data; ook politieke functies)
Acvad*	L	1	Analyseveld: Heeft de vader een academische graad? J/N
Grava*	C	2	Analyseveld: Welke graad? (T,M,J,WN,L)
Vadir	L	1	Analyseveld: Was vader ingenieur? Voor Delftse studenten.
Titvad	N	3	Analyseveld: Titel vader
Polvad	C	8	Politieke richting vader
Welstand	C	15	Gegevens over welstand vader
Huwelijk	D	8	Datum huwelijk student
Huwleef	N	5	Leeftijd student bij huwelijk
Vrouw*	C	32	Met wie huwde hij?
Kind	C	150	Voorletters kinderen met beroep, graad, interessante huwelijkspartner
Kindac	N	1	Analyseveld: Aantal kinderen met ac. graad
Familie*	C	100	Met welke families trouwde men in deze familie?
Sova	N	3	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform eigen, later verworpen model
Sovaiden*	N	1	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform model Idenburg
Sovakooy	N	2	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform model Kooy
Sovaman	N	5	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform model Mandemakers
Sovaman2	N	5	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform model Mandemakers aangepast
Sovaeig	N	4	Analyseveld: Plaatsing op sociale ladder conform tweede eigen, later verworpen model
Buitfam	C	30	Had de student voorouders die uit het buitenland kwamen? Zo ja, wie en vanwaar?
Bufa	C	3	Analysecategorie: aantal generaties van buit. Herkomst
Grootvader	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner grootvader
Ogvd	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner overgrootvader
Bogv	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: betovergrootvader
Bbogvd	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner betbetovergrootvader
Bbbogvd	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: betbetbetogrootvader
Br1	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: oudste broer (bij de broers alleen zij die oud genoeg werden voor een carrière)
Br2	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: 2 ^e broer
Br3	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: 3 ^e Broer
Br4	C	80	Naam, data, beroep, evt. huwelijkspartner: 4 ^e broer

STUDIEPATROON EN STUDENTENLEVEN

Veld	Type	Lengte	Opmerkingen
Jr*	T	2	Dit is het eerste jaar van studie aan enige universiteit
Matri*	D	8	Datum eerste immatriculatie universiteit
Cand*	D	8	Datum prop. cand.
Cand2*	D	8	Datum cand. doctorale studie
Doct*	D	8	Datum doctoraal examen
Promo*	D	8	Datum promotie
Propo*	D	8	Datum proponentsexamen/ c.q. artsexamen
Studstat	T	10	Gaat het om reguliere studenten (stud), promotiestudenten (prom) of studenten die anderszins een afwijkend studiepad volgden.
Eindstud	D	8	Datum afsluiting studie (proponentsexamen, artsexamen of promotie)
Ststat abs	T	10	Soort student in absolute zin
St*	T	2	Studierichting (zie bij graad vader); hier standaard WN
Spec	T	10	Afstudeerrichting
Switch*	T	10	Is de student van studie veranderd? Zo ja, welke?
G	L	1	Analyseveld: Is de student geslaagd? J/N
Studhuis	T	60	Waar woonde de student in Groningen allereerst?
Studhuis2	T	60	Waar woonde de student in Groningen vervolgens?
Studhuis3	T	60	Waar woonde de student in Groningen vervolgens?
Studhuis4	T	60	Waar woonde de student in Groningen vervolgens?
Studhuis5	T	60	Waar woonde de student in Groningen vervolgens?
Wonoud*	T	1	Woonde hij bij zijn ouders? J/N
Vertrek	D	8	Wanneer vertrok hij uit Groningen?
Promleef	N	5	Analyseveld: (promo-geb)/365.25
Matrileef	N	5	Analyseveld: (matri-geb)/365.25
Studduur	N	5	Analyseveld: (promo-matri)/365.25
Hustud	N	4	Analyseveld: huwelijk-eindstud. Aantal dagen tussen huwelijk en einde studie
Ougr	L	1	Kwamen zijn ouders uit Groningen? J/N
Beurs*	L	1	Had de student een beurs? J/N
Studkla	N	5	Analyseveld: leeftijd waarop studie is beëindigd (zowel promotie als proponentsexamen)
Admissie*	T	20	Op welke grond werd student tot universiteit toegelaten? Facultair examen; schooldiploma, HBS etc.
Studver*	T	15	Van welke studentenvereniging was de student lid?
Lidcorva*	D	8	Datum inschrijving vereniging
Lidcortot*	D	8	Datum vertrek vereniging
Corpduur*	N	5	Analyseveld: duur lidmaatschap studentenvereniging
Patroon	T	15	Patroon studentenvereniging (of ontgroener)
Vapcar*	T	40	Bestuurslidmaatschap stud. Ver.
Matripro	T	3	Analyseveld: in welke provincie woonde student bij matriculatie?
Matriwoon	T	10	Waar woonde de student bij matriculatie?
Peri*	T	25	Veranderde de student van universiteit? Hoe?
Coh	T	3	Tot welke cohortpopulatie behoort student? (ouderejaars kunnen met jongerejaars in één cohortpopulatie zitten)
Cohalb*	T	2	Dit is het eerste jaar van studie aan de Groningse universiteit volgens het Album
Matricoh	D	8	Datum matriculatie in Groningse album (tenzij student van elders kwam identiek aan matri)
Gronleef	N	5	Datum immatriculatie in Groningen
Rugweg	D	8	Datum vertrek aan RUG

Insduur	N	6	Aantal jaar dat student ingeschreven in Groningen is
Uni*	T	3	Universiteit van waaruit student onderzocht is.
Jr1	N	1	In welk studiejaar was de student in zijn 1 ^e inschrijvingsjaar? Dit rijtje brengt studievertraging in kaart.
Jr2	N	1	Idem 2 ^e jaar
Jr3	N	1	Idem 3 ^e jaar
Jr4	N	1	Idem 4 ^e jaar
Jr5	N	1	Idem 5 ^e jaar
Jr6	N	1	Idem 6 ^e jaar
Jr7	N	1	Idem 7 ^e jaar
Jr8	N	1	Idem 8 ^e jaar
Jr9	N	1	Idem 9 ^e jaar
Jr10	N	2	Idem 10 ^e jaar
Jrm	L	1	Studeerde de student langer dan 10 jaar? J/n
Studnum	N	10	Studentennummer
Nat1*	D	8	Eerste Nat. examen
Nat2*	D	8	Tweede Nat. examen
Gen	D	8	Geneeskundig Examen
Exb	D	8	Examen B Delft
Bart	T	8	Examen B vakken
Exc	D	8	Examen C Delft
Cart	T	8	Examen C vakken

CARRIERE

Veld	Type	Lengte	Opmerkingen
Carr1*	T	50	Eerste beroep/ functie (met plaats en data)
Carr2*	T	50	Tweede idem
Carr3*	T	50	Derde idem
Carr4*	T	50	Vierde idem
Carr5*	T	50	Vijfde idem
Socar	T	10	Analyseveld: soort carrière (m=medisch; j=advocaat; s=notaris; p=politiek; b=bestuurlijk; d=predikant; o=onderwijs; f=farmacie; w=wet. onderzoek; k=journalistiek; r=rechter. macht; z=waterschap en houtvester; c=chirurgijn; n=diversen niet acad.; a=ambtelijk; g=geen; +=jong gestorven; x= bankwezen; q=diplomatie
Politiek*	T	17	Politieke activiteiten
Genoot*	T	100	Lid genootschappen
Socst	T	2	Analyseveld: Is er sprake van sociale stijging vgl. met vader? (+,-,=)
Vermogen	T	20	Vermogen graad: type consolidatie; stijging etc
Regcar	T	6	Analyseveld dat gebruikt zou kunnen worden om de intergenerationale regionale migratie in kaart te brengen
Carpro1	T	3	Analyseveld: provincie carrière 1e betrekking
Carpro2	T	3	Analyseveld: provincie carrière 2e betrekking
Carpro3	T	3	Analyseveld: provincie carrière 3e betrekking
Carpro4	T	3	Analyseveld: provincie carrière 4e betrekking
Carpro5	T	3	Analyseveld: provincie carrière 5e betrekking
Policar	T	15	Analyseveld dat gebruikt zou kunnen worden om politieke carrière in kaart te brengen

ALGEMEEN

Veld	Type	Lengte	Opmerkingen
Memo	M	10	Allerhande individuele gegevens kunnen hier opgenomen worden, die niet in de velden pasten
Lit	M	10	Bronnen en literatuur voor specifieke student

MONITORING

Bv	T	3	Monitorcategorie: telt aantal keren dat in database beroep vader is ingevuld
Cr	T	3	Monitorcategorie: telt aantal keren dat in database eerste carrièreveld is ingevuld
Gv	T	3	Monitorcategorie: telt aantal keren dat in database beroep grootvader is ingevuld
Sd	T	3	Monitorcategorie: telt aantal keren dat in database studieduur: is ingevuld. D.w.z. het studieverloop is compleet in kaart gebracht (matri, promo, propo of studiestaking)

SYNOPSIS

Soort data	Invoervelden	Analysevelden	Totaal
Persoonsgegevens	8	3	11
Sociale herkomst	19	12	31
Studie	47	8	55
Carrière	7	8	15
Algemeen	2	0	2
Monitor		4	4
totaal	83	35	118

LEGENDA VELDTYPES

D	Datum
L	Logisch (Ja/nee)
M	Memo
N	Numeriek
T	Tekst

Bronnen voor prosopografisch onderzoek naar studenten²

ALGEMEEN

NATIONAAL

- Jan H. Kompagnie, *Personen op Papier. Overzicht van het archief- en bibliotheekbestanden met gegevens over persoons- en beroepsberoepen in het algemeen Rijksarchief*. Den Haag 1997 (POP-gids).
- Beresteyn, E.A. van & A.J. van der Tang. *Genealogisch repertorium* ('s-Gravenhage 2001).
- Charité, J., et al., *Biografisch Woordenboek van Nederland* (Amsterdam 1979-).
- Gou, L. de, et al., eds. *Kwartierstatenboek. Verzameling kwartierstaten bijeengebracht ter gelegenheid van de herdenking van het 75-jarig bestaan van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde* ('s-Gravenhage 1958).
- Levensberigten der afgestorven medeleden der Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden* (Leiden 1832-1943).
- Molhuysen, P.C., Blok, P.J. & Kossmann, F.K.H., *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* (Leiden 1911-1974).
- Nederlands Adelsboek* (1903-).
- Nederland's Patriciaat* (1910-).
- Pyttersen Tz., H., *Nederlandsche staatsalmanak voor iedereen; handboek betreffende zaken en personen in betrekking tot Nederland en koloniën*. (1900-1963) Zaltbommel.
- Staatsalmanak voor den jare 1815 etc* (Den Haag 1815-1828).
- Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden* ('s-Gravenhage/Utrecht 1860-).
- Stuart, Martinus, *Jaarboek van het koninkrijk der Nederlanden*. (Amsterdam 1814-1822).
- Vorsterman van Oyen, A.A., *Stam- en Wapenboeken van aanzienlijke Nederlandsche Familien* (Groningen 1885-1890).
- Nederlandsch-Israelietisch Jaarboekje* (Amsterdam 1851-1868).

REGIONAAL

- Doornbos, Willem G. *Genealogische bibliografie van de provincie Groningen* (Groningen 1990).
- Groninger Volksalmanak* (Groningen 1899-1990).
- Provinciale Groninger almanak* (Groningen 1816-1826).
- Regerings-almanak van en voor de provincie Groningen* (Groningen 1727-1941).
- Winter, P.J. van, *De lijsten der hoogstaangeslagenen in het departement van de Westereems* ('s-Gravenhage 1951).
- Nieuwe Drentse Volksalmanak* (Assen 1882 -).
- Provinciale almanak van Friesland* (Leeuwarden 1819-1999).
- Jaarboekje voor de provincie Overijssel* (Zwolle 1802-1969).
- Utrechtse provinciale en stadsalmanak* (Utrecht 1816-) in diverse uitgaven.
- Jaarboekje voor de provincie Noord-Holland* (Amsterdam 1840, 1842-1847, 1869-1969).
- Jaarboekje van Zuid-Holland* (1829-1847, 1871-).
- Provinciale almanak voor Zuid Holland* (Den Haag 1888-2004).
- Zeeuwsch jaarboekje en Middelburgse naamwijzer* (Middelburg 1853-).
- Provinciale Noord-Brabantsche Almanak* (Breda 1895-).
- Provinciale almanak voor Limburg met adresboek* (Roermond/Maastricht 1876-1922).

INDIË

- Almanak en naamregister van Nederlands Indië/ Regeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië* (Batavia 1824-1942).
- Bronnenpublicaties van de Indische Genealogische Vereniging* (CD-ROM).

2 De op specifieke families gerichte werken die zijn geraadpleegd laat ik omwille van de ruimte weg. Evenmin is naar volledigheid gestreefd – de hier weergegeven werken vormen niet meer dan een handreiking.

- Visker, D.A., *Indische familienamen. Een genealogische inleiding tot de kennis van de Europeese geslachten uit het vroegere Nederlands-Indië, tevens een alfabetische index van het Indisch Familie Archief* (Den Haag 1983).
- Visker, D.A., *Indische familienamen II : leidraad voor praktische genealogie van Indische Nederlanders* (Den Haag 1988).
- Visker, D.A., *Indische familienamen. III: Praktische informatie over het Indisch Familie Archief en Aanvullende Index van nieuwe familie-dossiers* (Amersfoort 1998). *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden betreffende Europeanen op Java* (CD-ROM).

GENEALOGISCHE TIJDSCHRIFTEN

NATIONAAL

- De Navorscher* (1851-). Tot 1960 op CD-ROM.
- De Nederlandsche Leeuw* (1883-). Tot 1983 op CD-ROM.
- De Wapenherant* (1897-1920). Op CD-ROM.
- Gens nostra* (Amsterdam 1945-).
- Jaarboek Centraal Bureau voor de Genealogie* (1947-). Tot 1996 op CD-ROM.
- Jaarboek Ons Voorgeslacht* (1954-1969). Op CD-ROM.
- Mededelingen Centraal Bureau voor de Genealogie* (1947-). Tot 1994 op CD-ROM.
- Ons Voorgeslacht. Maandblad* (1947-). Tot 1995 op CD-ROM.

REGIONAAL

- Gruoninga* (1954-)
- Genealogysk Jierboekje* (1951-)
- Zuidhollandse Genealogieën* (1986-1991).

INDIË

- Ons Nageslacht* (1932-1935). Op CD-ROM.
- De Indische Navorscher. Orgaan van den genealogische-heraldischen kring* (1934-1941). Op CD-ROM.
- De Indische Navorscher. Orgaan van de Indische Genealogische Vereniging* (s-Gravenhage 1988-). Tot 1997 op CD-ROM.

UNIVERSITEIT

- Album Studiosorum Academiae Groninganae* (Groningen 1915).
- Album Studiosorum Academiae Rheno-Trajectinae MDCXXXVI-MDCCCLXXXVI* (Utrecht 1886).
- Album Promotorum der Rijksuniversiteit Utrecht 1815-1936 en Album Promotorum der Veeartsenijkundige Hoogeschool 1918-1925* (Leiden 1963).
- Album Studiosorum Academiae Lugduno-Batavae MDLXXV-MDCCCLXXV* (Hagae Comitum 1875).
- Album Studiosorum Academiae Lugduno-Batavae MDCCCLXXV-MCMXXV* (Leiden [1925]).
- Album Scholasticum Academiae Lugduno-Batavae MCMXL-MCMLXXIV* (Leiden 1975).
- Lieburg, M.J. van & Lieburg, F.A. van, *Album Promotorum van de Rijksuniversiteit Leiden 1813-1900* (Amsterdam/Rotterdam 1985).
- Album Academicum van het Athenaeum Illustre en van de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam 1913).
- Album Studiosorum Academiae Gelro-Zutphenicae MDCXLVIII-MDCCCXVIII, accedunt nomina curatorum et professorum per eadem secula* (Den Haag 1904).
- Schutte, O., *Het Album Promotorum van de Academie te Harderwijk* (Zutphen 1980).
- Album Studiosorum Academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844)* (Franeker 1968).
- Naamlijst van ingenieurs, gediplomeerd aan de Polytechnische School Delft 1865-* (Den Haag 1866).
- Naamlijst van de hoogleeraren en van de voor de eerste maal volledig ingeschreven studenten, geslaagde examinandi en doctorandi aan de Nederlandsche Handels-hoogeschool gedurende de eerste tien studiejaren 1913-1914-1922-1923 s.l. 1923).*
- Naamlijst Nederlandsche Handels-hoogeschool en Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam 1913-1914 - 1-1-1940* (s.l. 1940).

- Geldereren, J. van & Rozemond, F., *Gegevens betreffende de Theologische Universiteit te Kampen 1854-1994* (Kampen 1994).
- Slee, J.C. van, *De illustre School te Deventer 1630-1878. Hare geschiedenis, hoogleraren en studenten, met bijvoeging van het Album Studiosorum (met afzonderlijk register)* (Den Haag 1916).
- Tenfelde, W., *Album Studiosorum Academiae Lingensis 1698-1819* (Lingen (Ems) 1964).
- Begheyn, P.J., "Keuze uit de literatuur betreffende Nederlandse studenten aan buitenlandse universiteiten", *Gens Nostra XXIV* (1969) 243 e.v.
- Heyst, M.G.M.A. van, *Album Promotorum Limburgensium 1600-1980* (Maastricht 1982).
- Kalma, J.J., *Ostfriesische Studenten in Franeker* (Leeuwarden 1957).
- Micholitsch, A., "Nederlandse studenten aan de Universiteit te Wenen 1365-1659", *De Nederlandsche Leeuw* (1966) 220-232.
- du Moulin, D., M.J.van Lieburg, L.C. Palm, H.A.M. Snelders, R.P.W. Visser, *'s-Rijkskweekschool voor Militaire Geneeskundigen te Utrecht (1822-1865)* (Nijmegen 1987).
- Rotscheidt, W., "Nederlandse studenten aan Duitsche Universiteiten en andere inrichtingen voor Hooger Onderwijs", *De Nederlandsche Leeuw* (1926) 76-80.
- Sassen, Ferd., *Studenten van de Illustre School te 's-Hertogenbosch, 1636-1810 : ter reconstructie van het Album Studiosorum* (Amsterdam [etc.] 1970).

POLITIEK

- Berg, J.Th.J van den, *De toegang tot het Binnenhof. De maatschappelijke herkomst van Tweede-Kamerleden tussen 1849 en 1970* (Weesp 1983).
- Brood, P., Nieuwland, P. & Zoodma, L., *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795* (Amsterdam 1993)
- Elias, A.M. & Schölvinc, P.C.M., *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafse tijd 1796-1810* (Amsterdam 1991).
- Ette, A.J.H. van, "Onze Volksvertegenwoordigers 1796-1810", *Jaarboek Centraal bureau voor de Genealogie IV* (1950) 107-159.
- Ette, A.J.H. van, "Onze Volksvertegenwoordigers 1814-1815", *Jaarboek Centraal bureau voor de Genealogie V* (1952) 81-118.
- Ette, A.J.H. van, "Onze Volksvertegenwoordigers 1815-1849", *Jaarboek Centraal bureau voor de Genealogie VI* (1952) 11-64.
- Ette, A.J.H. van, "Onze Volksvertegenwoordigers 1849-1888", *Jaarboek Centraal bureau voor de Genealogie VIII* (1954) 129-174.
- Visser, J., "Adel en "Adel" in de Staten van Friesland in de 17de en 18de eeuw", *De Nederlandsche Leeuw LXXVIII* (1961) 430-457.

BEROEPSGROEPEN

PREDIKANTEN

- Lieburg, F.A. van. *Repertorium van Nederlandse hervormde predikanten tot 1816. 1: Predikanten* (Dordrecht 1996).
- Boekzaal der geleerde wereld* (Amsterdam 1705-1843).
- Naamlijst der predikanten in het koninkrijk der Nederlanden en deszelfs Oost- en West Indische bezittingen* (Den Haag 1843-1881).
- Glasius, B., *Kerkelijk jaarboekje voor de Nederlandsche Hervormden* (Amsterdam 1853).
- Glasius, B., *Godgeleerd Nederland. Biographisch Woordenboek van Nederlansche Godgeleerden* ('s-Hertogenbosch 1856).
- Alphen, M.W.L. van, *Nieuw Kerkelijk Handboek tevens compleet predikantenboek omvattende al de door de staat gesubsidieerde protestantsche kerkgenootschappen, de kandidaten tot den H. dienst- De Godsdienstonderrijzers, de Indische Kerken, de Christelijke gereformeerde kerken, de gereformeerde kerken, benevens de Evangelische Broedergemeenten (Hernbutters); de Duitsch Evengelische gemeenten, de gemeenten der Anglicaanse of Episcopale kerk, de Evangelische Zendinggemeente te Ermeloo enz* ('s-Gavenhage 1877-).

- Bie, J.P. de & Loosjes, J., *Biographisch Woordenboek van Protestantsche Godgeleerden in Nederland* ('s-Gravenhage 1949).
- Loosjes, J. en de Bie J.P., *Biographisch woordenboek van protestantsche godgeleerden (A-Ley)* ('s-Gravenhage 1907-1949).
- Nauta, D. & A. de Groot, ed. *Biografisch Lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme* (Kampen 1978-1996).

Naamregister der Doopsgezinde, Luthersche, Hersteld-Luthersche en Remonstrantse predikanten in het Koninkrijk der Nederlanden (s.l. 1869).

Loosjes, J., *Naamlijst van predikanten, hooggeleerden en proponenten der Luthersche kerk in Nederland. Biografie en bibliografie* ('s-Gravenhage 1925).

Johannes, A., *Kleine naamlijst van Lutherse predikanten in Nederland 1925-1994* (Woerden 1994).

Bloemendaal, G., *Biografische naamlijst van Remonstrantse professoren, predikanten en proponenten* (Utrecht 1977).

Gemeenten en predikanten van de gereformeerde kerken in Nederland (Leusden 1992).

Buddingh, S.A., *Naamlijst der predikanten in Neerlands Oost-Indië van 1615 tot 1857 benevens van die te Ceylon, van 1623 tot 1807; van die te Choromandel, van 1625 tot 1784; van die te Malabar van 1663 tot 1751; van die te Malakka van 1618 tot 1822; van die te Formosa van 1627 tot 1659; en aan Kaap de Goede Hoop van 1665 tot 1790; zomede van de Zendeling-leeraren in Ned. Oost-Indië van 1814 tot 1857* (s.l. 1857).

Troostenburg de Bruijn, C.A.L. van, *Biographisch Woordenboek van Oost-Indische Predikanten* (Nijmegen 1893).

Duinkerken, W., *Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen. Biografisch-genealogisch Lexicon van de Predikanten, die sinds 1594 de Gereformeerde en (sinds 186) de Hervormde gemeenten tussen Eems en Lauwers hebben gediend.* (Bedum 1991-1992).

Halsema, W.D. van, *Een Groninger predikantenleven in de achttiende en negentiende eeuw, beschreven in Herinneringen, Merkwaardige Bijzonderheden en een reisverhaal door ds. Willem Diderik van Halsema (1771-1862)* (Westerbork 1993).

Romein, T.A., *De Hervormde Predikanten van Drenthe, sedert de Hervorming tot in 1861* (Groningen 1861).

Duinkerken, W., *De Hervormde Predikanten in Drenthe 1861-1996* (Veenwouden 1997).

Kalma, J.J. *Naamlijst der Friese Hervormde predikanten (1880-1959)* (Leeuwarden 1959).

Kalma, J.J., *Naamlijst der Friese Doopsgezinde Leken- of Liefdeprekers en Predikanten* (Leeuwarden 1962).

Kalma, Jacob Jetzes. *Twaalf Leeuwarder predikanten uit de 19de en 20ste eeuw: bibliografieën* (Tresoar Leeuwarden, 1984).

Romein, T.A. *Naamlijst der predikanten, sedert de Hervorming tot nu toe, in de Hervormde Gemeenten van Friesland. Handschrift nagelaten door T. A. Romein* (Leeuwarden 1886).

Meyer, Ph., *Die Pastoren der Landeskirchen Hannovers und Schaumberg-Lippe* (Göttingen 1941-1953).

Sauvagerd, K., "Die evangelisch-reformierten Kirche von Neuenhaus und ihre Pastoren", *Jahrbuch des Heimatsvereins der Grafschaft Bentheim* (s.l. 1966).

GENEESKUNDIGEN

Provinciale Commissie van Geneeskundig Toezicht; *Lijst van bevoegd erkende beoefenaren van de onderscheidene takken der Geneeskunst in de provincie...* (sinds ongeveer 1820 voor elke provincie tot ongeveer 1865)

Lijst van geneeskundigen, tandartsen, tandmeesters, apothekers en vroedvrouwen gevestigd in Nederland (Den Haag 1821-1938)

(Nieuw statistisch-)geneeskundig jaarboek voor het koninkrijk der Nederlanden (Gorinchem 1842-1846, 1847-1852).

Geneeskundig Jaarboekje voor het Koninkrijk der Nederlanden en zijne Overzeesche Bezittingen (Tiel 1862-1868).

Geneeskundig jaarboekje voor Nederland (Rotterdam 1882-1960).

Geneeskundige Gids; adresboek voor Nederland (Rotterdam 1903-1907).

Lijst van namen en woonplaatsen van geneeskunstoefenaren in Nederland (s.l. s.a.).

Plaatsingslijst van het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken afdeling Medische Politie (9e afdeling) 1850-1880 (Den Haag 1977).

Plaatsingslijst van het archief van de Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst 1849-1942 (Den Haag 1982).

Naamlijst der leden van het hoofdbestuur, der eereleden van de maatschappij, der commissiën, der districtsraden, der besturen en raden der afdelingen, der besturen van de organisaties van huisartsen en van specialisten, der besturen der onderafdeelingen der bijzondere organisaties, der gewone, buitengewone en eere-leden van de afdelingen en van de in het laatste jaar overleden leden (s.l. 1906-1941).

Lindeboom, G.A., *Dutch medical biography: a biographical dictionary of Dutch physicians and surgeons 1475-1975* (Amsterdam 1994).

Houwaart, E.S., *De hygiënisten. Artsen, staat en volksgezondheid in Nederland 1840-1890* (Groningen 1991).

APOTHEKERS

Bierman, A.J., Lieburg, M.J. van & Koning, D.A. Wittop, *Biografische index van Nederlandse apothekers tot 1867* (Rotterdam 1992).

Provinciale Commissie van Geneeskundig Toezicht; *Lijst van bevoegd erkende beoefenaren van de onderscheidene takken der Geneeskunst in de provincie...* (sinds ongeveer 1820 voor elke provincie tot ongeveer 1865)

Lijst van geneeskundigen, tandartsen, tandmeesters, apothekers en vroedvrouwen gevestigd in Nederland (Den Haag 1821-1938)

Pharmaceutische adresboek vermeldende de namen, woonplaatsen en het jaar van promotie der gevestigde apothekers en militaire apothekers in Nederland en zijne bezittingen (Amsterdam 1896-1907).

Pharmaceutisch adresboek, samengesteld onder toezicht van het hoofdbestuur van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (Amsterdam 1916).

Lijst van apothekers van apotheekhoudende-geneeskundigen in Nederland ([Den Haag] 1950).

RECHTERLIJKE MACHT EN ADVOCATUUR

Ingeleverde originele promotiebullen van advocaten, gepromoveerd voor 1812. 1750-1812 Keizerlijk Gerechtshof en Hooggerechtshof (ARA 2.09.17 735).

Alfabetische lijst van advocaten en procureurs bij de rechtbanken. 1811-1838 Keizerlijk Gerechtshof en Hooggerechtshof (ARA 2.09.17 730).

Tableau van advocaten en procureurs toegelaten tot de Hoge Raad. 1845-1929 (1940) Hoge Raad der Nederlanden 1838-1929 (ARA 2.09.28 150A-1022).

Ledenlijsten van de Nederlandse Advocatenvereniging. 1921-1970 Nederlandse Orde van Advocaten 1915-1970 (ARA 2.19.37 67).

Registers van admmissie van advocaten. 1593-1811 Hof van Holland 14281811 (ARA 3.03.01.01 5935-5938, 5943).

Huybrecht, R., Scheffers, S. & Scheffers-Hofman, J., *Album Advocatorum. De advocaten van het Hof van Holland* (Den Haag 1996).

Naamrol der Edele Mogende Heeren Raden 's hoffs van Friesland sedert de Aanstelling van 't zelve in den jare 1749 (Leeuwarden s.a.).

Vries, O., Dijk, B.S.H. van., et al., *De Heeren van den Raede. Biografieën en groepsportret van de raadsbernen van het Hof van Friesland 1499-1811* (Hilversum 1999).

Sleeswijk, R.S.W. & Oldersma, L., *Rechterlijke Friesland 1811-1999. Naamlijst leden rechterlijke macht, leden openbaar ministerie en griffiers* (Hilversum 1999).

NOTARISSEN

Jaarboekje voor het notarisambt (Leyden 1867-).

BESTUURLIJKE BRONNEN

Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden (Den Haag 1860-1953)

Zie ook de diverse provinciale almanakken

Fragmenten uit de geschiedenis van Binnenlandse Zaken (Den Haag 1986).

Register van admissies wegens verminderen beloningen. 1824-1845. Pensioenfondsen voor ambtenaren 1817-1846 (ARA 2.08.24 38).

Lijst van gepensioneerden. 1818-1829. Ministerie van Financien A (ARA 2.08.01.01 191).

Jaarboekje van de ambtenaren bij de departementen van algemeen bestuur, hooge colleges van staat en andere instellingen te 's-

Gravenhage (1913-1939).

Duinkerken, W. *Bestuurders in de provincie Groningen* (s.l. 1962)

Duinkerken, W. *Bestuurders in de provincie Drenthe* (Andijk 1964)

Duinkerken, W. *Bestuurders in de provincie Friesland* (Andijk 1963)

Sminia, H.B. van, *Nieuwe naamlijst van Grietmannen van de vroegste tijden af tot het jaar 1795 met eenige geschiedkundige aantekeningen* (Leeuwarden 1837).

Vele andere archieven betreffende pensioenen e.d. zijn te vinden in de POP-gids die door het ARA is uitgegeven: Jan H. Kompagnie, *Personen op Papier. Overzicht van het archief- en bibliotheekbestanden met gegevens over persoons- en beroepsberoepen in het algemeen Rijksarchief*. Den Haag 1997

LERAREN

Naamlijst der leraren aan de Nederlandsche Gymnasien, Latijnsche scholen, Hoogere Burgerscholen en Burgerscholen. Staat der Nederlandsche Gymnasien. Staat en verslag van de Nederlandsche Gymnasien en Latijnsche scholen (Zutphen 18xx-).

Genootschap voor Leraren aan de Nederlandse gymnasia, Naam- en ledenlijsten [leraren] in: Archief van het Genootschap voor Leraren aan de Nederlandse Gymnasia, Lycea en Athenea 1830-1972 (ARA 1830-1972).

Jaarboekje voor hooger-, middelbaar- en lager onderwijs ('s-Gravenhage 1843-1846).

Register van Leeraren. 1875-1918. Ministerie van Binnenlandse Zaken (ARA 2.04.09, 467).

Jaaroverzichten van het lerarenbestand van middelbare scholen met gegevens over salariëring 1902-1915. 1902-1915 Ministerie van Binnenlandse Zaken (ARA 2.04.10 136).

Jaarboekje van de Vereniging van Leeraren bij het middelbaar onderwijs (Zutphen 1918-1924).

Jaarboekje van het Genootschap van Leeraren aan Nederlandsche gymnasiën en van de Algemeene Vereniging van Leeraren bij het Middelbaar Onderwijs (Zwolle 1925-1941).

WISKUNDIGEN

"Naamlijst der intekenaren op het Wiskundig tijdschrift", *Wiskundig tijdschrift*, 1904.

"Naamlijst der leden van het wiskundig genootschap onder de zinspreuk 'Een onvermoeide arbeid komt alles te boven' te Amsterdam", *Wiskundige opgaven, met de oplossingen door de leden van het wiskundig Genootschap* (1875-1964).

SCHEIKUNDIGEN

Scheikundig jaarboekje voor Nederland, België ne Nederlandsch-Indië (Rotterdam 1899-1903).

Chemisch jaarboekje der Nederlandsche Chemische Vereniging (Amsterdam 1904-2001) in diverse uitgaven.

JOURNALISTEN

Jaarboekje uitgegeven door de journalistenkring. (Amsterdam 1902-).

INGENIEURS

Stamboeken van ingenieurs en ander personeel van de Waterstaat. 1818- . Ministerie van Binnenlandse Zaken afdeling Waterstaat (ARA 2.04.07.01 857).

[Alphabetische naamlijst van de ingenieurs gediplomeerd aan de Delftsche Academie en van de ingenieurs en technologen gediplomeerd aan de Polytechnische School en aan de Technische Hoogeschool, 1846-1917](#) (Delft 1917).

Naamlijst van ingenieurs, gediplomeerd aan de Polytechnische School Delft 1865 (Den Haag 1866-1991) in diverse uitgaven.
Ledenregisters en adresboeken van leden. 1877-1955. Vereniging van Delfte Ingenieurs (ARA 2.19.047.02 22-35, 236).

LEGER

Jaarboekje voor het Koninklijke Leger der Nederlanden (Gorinchem 1830-1953).

Naam- en ranglijst der officieren van het koninklijke leger der Nederlanden en der Oost- en West-Indiën (Gorinchem 1836-1855).

Jaarboekje voor de Koninklijke Militaire Akademie (Breda 1851-1868).

Janssen, P.A., *Indeeling en ranglijst der officieren van het koninklijk leger der Nederlanden en der nederlandsche koloniën* (Nijmegen 1868).

Janssen, P.A., *Naamlijst der gepensioeneerde officieren van het Nederlandsche leger* (Leeuwarden 1869).

Teitler, G. & Klinkert, W., *Kopstukken uit de krijgsmacht. Nederlandse vlag- en opperofficieren 1815-1955* (Amsterdam 1997).